

NOVA FOTOGRAFIJA IVANA GROHARJA

Groharjeva zunanja podoba je znana po fotografijah, po mrtvaški maski, po raznih opisih njegovih sodobnikov in tudi po nekaterih slikarjevih avtoportretih. Najbolj so znane fotografije, ki prikazujejo Ivana Groharja vsega urejenega; retuširana fotografija prirejena v fotografskem ateljeju, ni mogla prikazati vseh tistih podrobnosti, ki nam jih opisujejo sodobniki. Malo poznamo fotografij, na katerih je Grohar v družbi svojih prijateljev slikarjev, še manj pa takih, ki so nastale priložnostno ob najrazličnejših dogodkih. Eno izmed takih fotografij Ivana Groharja, ki jo doslej še nismo poznali, bomo obravnavali v tem sestavku.

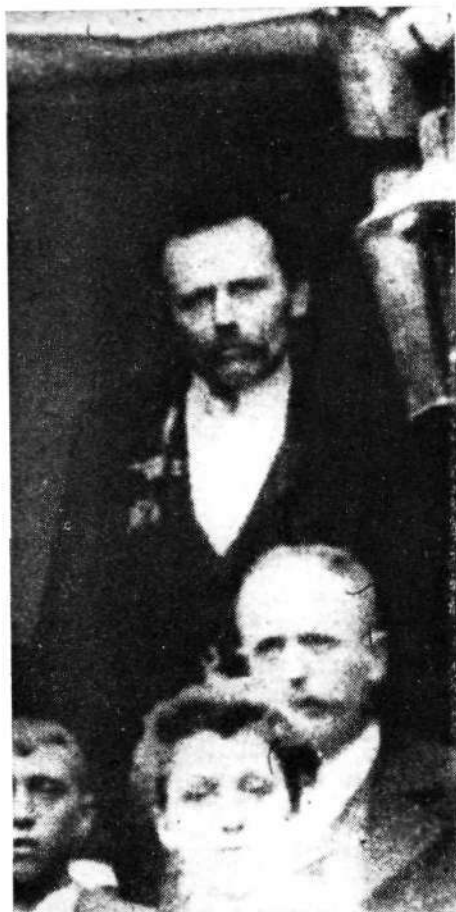
Originalno fotografijo zlate poroke Jurčkovih s Trnja, hrani Marica Grašič iz Stare Loke; podedovala jo je po svoji materi Heleni Sink, roj. Hafner. Fotografija je bila posneta na Frtunovcevem dvorišču v Binklju in predstavlja tipično skupinsko sliko. Zlatoporočenca

v narodni noši sedita čisto spredaj, levo in desno od njiju ter za njima so v več vrstah razvrščeni sorodniki in znanci. Čisto na desni strani fotografije sta tudi harmonikar in basist, medtem ko je slikar Ivan Grohar v zadnji vrsti med moškimi, ki stojijo verjetno na odru (plohi položeni čez koze) tako, da je Groharjeva glava že pod samim strešnim žlebom tik dvoriščne svetilke, v kateri se na povečavi dobro vidi petrolejka

Loški muzej je med pripravami za obnovev Groharjeve spominske zbirke v Sorici iskal razno dokumentarno gradivo o slikarju. Kipar Tone Logonder je na to fotografijo opozoril kustodinjo muzeja Miro Jesenko, ki je pripravljala in zbirala gradivo. Na žalost ni bilo moč tako naglo ugotoviti točnega datuma nastanka fotografije. Vemo samo za čas, pred katerim je bila posneta: mati Marice Grašič, Helena Hafner, poročena Sink, je na tej fotografiji bila še samska, saj se je poročila leta 1909. Iz življenjepisa Ivana Groharja pa vemo, da

Fotografija zlate poroke Jurčkovih s Trnja; Ivan Grohar stoji v zadnji vrsti najvišje ob dvoriščni svetilki (Fotokop. M. Pavlovec)

Iz skupinske slike izdvojena povečava Ivana Groharja (Fotokop. M. Pavlovec)

je zapustil Dunaj leta 1904 in se vrnil najprej v Sorico, nato je živel v Škofji Loki, kjer je ostal s krajšimi prekinitvami vse do bolezni pred smrtjo leta 1911. Tako lahko postavimo nastanek fotografije v leta med 1904 in 1909. Ta leta lahko še omejimo, saj vemo, da je bil Grohar na Dunaju še v aprilu in nato nekaj časa bival v Sorici, nakar se je šele preselil v Škofjo Loko. To je bilo lahko šele jeseni ali pozimi; fotografija pa je bila posneta spomladi ali poleti, ker je drevje na fotografiji pokrito z listjem. Ko se je leta 1909 Helena Hafner poročila, se je prav gotovo »o pustu«, kar je bilo splošno veljavno pravilo: Na ta na-

čin lahko predvidevamo nastanek fotografije v letih med 1905 in 1908; na razmak največ štirih let smo torej omejili časovno opredelitev in prav v teh letih je morala nastati tudi ta doslej neznana fotografova slika z Ivanom Groharjem.

Povečava iz skupinske fotografije nam pokaže moškega z rahlo v desno nagnjeno glavo, s povešenimi brki in stisnjenimi ustnicami. Široke ličnice, visoko čelo in pod močnimi obrvmi globoko vsajene oči, so tiste značilne poteze, ki jih lahko izluščimo iz te fotografije, na kateri pa Grohar nima brade. Vendar brade Jakopič v opisu svojega prvega srečanja tudi ne omenja: *Njegov veseli obraz je bil s pikami gosto posut in tanki konci brk so mu viseli melanholično daleč navzdol, lase pa je imel kodraste. Okrogla usta so bila kakor na žvižg pripravljena in oči so se mu nedolžno smehljale. Lahko pa da je imel v tistem času brado redko in neurejeno, kakor jo opisuje Ivan Cankar: Kozav je bil v licu; nosil je tenko brado, ki je bila takrat kuštrava in kocinasta, ter dolge povešene brke...* Nedokončani avtoportret iz leta 1904 (glej reprodukcijo na strani 23 med tekstom dr. Steleta v knjigi: Ivan Grohar, Ljubljana 1960) nam kaže Groharja skoraj povsem takšnega, kot ga vidimo na naši fotografiji, le z manjšimi razlikami v drži in v nekaterih podrobnostih. Ostane nam še odgovor na vprašanje, zakaj je Grohar na tej skupinski fotografiji, posneti na dvorišču gostilne »pri Frtunovcu« v Binklju prisoten! Po pripovedovanju Marice Grašič je Ivan Grohar tu nekaj časa stanoval in se tudi hranil, bil je v dobri oskrbi pri tej družini. Zato je tudi verjetno, da je kot »domači« bil povabljen na slavje zlate poroke in se seveda tudi skupaj fotografiral. Čeprav se mu na obrazu še vidijo znaki stradanja na Dunaju in je na fotografiji ves resen ter vase pogreznjen, pa je verjetno, da so ga povabili na zlato poroko tudi zaradi njegove vedre naravi, kajti znal je biti tudi vesel in razigran, o čemer je pripovedoval že slikar Gvidon Birolla. Nekaj arhivskih drobcev je v Loških razgledih objavil France Štukl in z objavo teh anekdot se nam je dokumentirano odkrila tudi vesela stran Ivana Groharja.

Andrej Pavlovec